

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

PROVOZNĚ EKONOMICKÁ FAKULTA

KATEDRA STATISTIKY

TEZE K DIPLOMOVÉ PRÁCI

DEMOGRAFICKÝ VÝVOJ V KOLÍNSKÉM REGIONU

Bc. Tomáš Svoboda

© 2015 ČZU v Praze

SOUHRN:

Diplomová práce analyzuje demografický vývoj na Kolínsku v dlouhodobých časových řadách. Podkladem pro tuto práci byly údaje z Českého statistického úřadu a statistické ročenky zabývající se demografickým vývojem.

Na začátku práce došlo k objasnění stěžejních pojmů souvisejících s daným tématem, a pak byl charakterizován celý region z geografického a demografického pohledu. Vlastní práce poté sleduje vývoj stavu obyvatel, porodnost, úmrtnost, potratovost, sňatečnost, rozvodovost a migraci obyvatel letech 2004–2013. V závěru práce jsou stanoveny návrhy a opatření, které ovlivňují populační vývoj.

KLÍČOVÁ SLOVA:

Demografie,
populace,
kolínský region,
sňatečnost,
rozvodovost,
porodnost,
potratovost,
úmrtnost.

Cíl práce a metodika

Cílem diplomové práce je analyzovat demografický vývoj v kolínském regionu od roku 1949, přičemž hlavní analýza se uskuteční v období let 2004–2013. Hlavní demografické ukazatele v okrese Kolín budou sledovány během daného období u hodnotících ukazatelů, mezi které byly vybrány determinanty přírůstku reprodukce obyvatel a vývoje počtu obyvatel. Řadíme sem střední stav obyvatelstva, sňatečnost, rozvodovost, porodnost, potratovost, úmrtnost a migraci. Vývoj vybraných ukazatelů bude popsán pomocí analýzy časových řad včetně trendových funkcí.

Dále je cílem práce vytvořit s pomocí statistického programu Minitab 15 predikce pro následujících 5 let. Vývoj těchto ukazatelů bude popsán pomocí analýzy časových řad včetně trendových funkcí. V závěru práce jsou uvedeny návrhy a opatření, které jsou důležité pro optimální demografický vývoj.

Návrhy a doporučení

Pokud se podaří přijmout a zrealizovat opatření na zpomalení demografického vývoje, tak i tak nebude Česká republika stejná, protože populační trend je nezadržitelný a navíc regionálně velice nerovnoměrný. Na ulicích víc než kočárky budou k vidění vozičky starých lidí a přibude i cizinců. Očekává se, že příliv cizinců ze slovanských zemí ustane a daleko více se budeme setkávat s obyvateli původně z Vietnamu, Číny, Arabských zemí a Afriky. Příchod nových cizinců bude přímo úměrný k pracovním příležitostem, které bude Česká republika a její jednotlivé regiony nabízet.

Státní populační politika by měla být co nejvíce zaměřena na zvýhodnění rodin s dětmi, čímž lze ovlivnit preference mladých lidí. Mohlo by tak dojít k upřednostnění rodičovských povinností před profesními. Úroveň reprodukce obyvatelstva by měla dosáhnout alespoň optimálního počtu dvou dětí v rodině, čímž by bylo dosaženo určité perspektivy v dlouhodobém hledisku, kde právě děti představují investici do budoucnosti společnosti

Sňatečnost

V tomto případě by bylo důležité, aby status manželství získal zpět svou důležitost a ten, kdo by se o to měl zasloužit, by měl být stát, tak jako tomu bylo již v minulosti, a také změna veřejného mínění, která povede k tomu, že vstup do manželství bude vnímán jako větší jistota a spojení dvou jedinců. V tomto ohledu status manželství nemůže nic nahradit i přesto, že někteří jedince jsou přesvědčení o tom, že jim uzavření manželství nepřinese žádné benefity.

Rozvodovost

Ze všech možných médií a billboardů jsou také lidé vystavováni představě, jak by měl vypadat ideální vztah, jak by se k sobě manželé měli chovat, tvářit se na venek. Pokud ovšem skutečnost neodpovídá všeobecně uznávanému ideálu, tak se většina z "nespokojených" partnerů vydává hledat svůj vysněný ideál někam jinam a vztah tak ukončují právě rozvodem. V tomto případě by jistě změna veřejného mínění, snížení tlaku na výkon jednotlivců a celková změna ideálního vztahu, který je jen v reklamě, mohla snížit počet rozvodů.

Porodnost

Podle počtu narozených dětí lze odhadnout vývoj společnosti a její budoucnost je přímo závislá na vývoji demografických ukazatelů jako jsou absolventi základních, středních i vysokých škol. Hlavní pozornost by měla být tedy věnována vzájemné souvislosti očekávaného populačního vývoje a jeho významnou podporou.

Úmrtnost

Úmrtnost dlouhodobě vykazuje klesající tendence, a pokud nenastanou neočekávané události masového charakteru, tak se dá tento trend předpokládat i v budoucnu. Spolu s tím, se očekává zvyšování naděje na dožití a stárnutí populace, díky čemuž budou kladeny daleko větší nároky na celý zdravotní systém. Na úmrtnost má hlavní podíl kvalita životního stylu občanů, dostupnost zdravotní péče, spolehlivost používaných léků a další.

Přirozený přírůstek a migrace

Trend ve snížené porodnosti je jasně daný a tím pádem se přirozený přírůstek může navyšovat jen migrací. Migrace je také jeden z významných faktorů, který udržuje přirozený přírůstek v kladných hodnotách. Zde je důležité, aby byl daný region, stejně jako celá Česká republika co možná nejlukrativnější pro nové investory, protože byla prokázána přímá vazba mezi pracovními možnostmi a zájmem lidí stěhovat se do těchto regionů a zakládat zde rodiny.

Na stranu druhou by měl stát migraci regulovat a jasně definovat, aby následně nedocházelo k nežádoucím vlivům spojeným s příchodem nových obyvatel z kulturně a sociálně rozdílných zemí.

ZÁVĚR

Kolínský region prošel v uplynulých více než 50-ti letech výraznými demografickými změnami, které ne vždy byly příznivé. V 70. letech jsme se setkali s vysokou porodností, která způsobila skokový nárůst počtu obyvatel a právě porodnost se ukázala jako velký problém i v následujících letech. Od poloviny 90. let, kdy se silné ročníky ze 70. let dostaly do reprodukčního věku, se očekával nárůst porodnosti, ale nestalo se tak. Začalo stále častěji docházet, vlivem především změny politického systému v roce 1989, k odkládání rodičovství. V posledních letech naopak vidíme trend, že se tyto ročníky snaží nahromaděnou ztrátu dohánět.

Analýza hlavních demografických ukazatelů prokázala ve sledovaném období velkou provázanost s pracovním trhem a konkrétně s největším zaměstnavatelem daného regionu, automobilovou společností TPCA. S příchodem nového zaměstnavatele na pracovní trh v roce 2005, totiž došlo k zásadním změnám vývoje především u přirozeného přírůstku obyvatel a migrace. Tyto ukazatele jsou pak extrémně citlivé na jakoukoliv změnu ve výrobním závodě, v podobě navýšení výroby, snížení výroby apod. Bylo prokázáno, že jakmile se společnosti daří, nabírá nové zaměstnance, tak se vše obratem odráží v podobě velkých výkyvů u sledovaných ukazatelů.

Ve sledovaném období, přibylo v daném regionu dle údajů Českého statistického úřadu 1222 nových obyvatel. Tento nárůst ovšem není způsoben zvýšenou porodností, ale především vytvořením bezmála 3000 nových pracovních míst, které do regionu přilákaly obyvatele z celé České republiky a i ze zahraničí. Největší množství cizinců bylo evidováno především ze Slovenska a Ukrajiny. Tento demografický jev měl bohužel i své stinné stránku v podobě problémů v bytové oblasti, infrastruktury města a také v rapidním nárůstu kriminality, díky které region obsadil nelichotivé 4. místo v rámci celorepublikového srovnávání.

Co se týká sňatečnosti, tak se oproti roku 2004 posunul věk u ženicha z 30,7 let na hodnotu 33,7 let v roce 2013. U nevěsty to je za stejné časové období z 28,9 let na 31,1 let. Důvodem tohoto trendu je, že se mladí lidé před vstupem do manželství snaží více seberealizovat, získat profesní dovednosti a výhodná pracovní místa. Zároveň vlivem ekonomických změn došlo i na přehodnocení sociální a bytové politiky, zhoršení životních

podmínek při zakládání rodin se projevuje nejen v nelehkém hledání vlastního bydlení, ale i ve vysokých finančních nákladech na péči o děti. Tím vstup do manželství nemá již takové výhody jako dříve.

Dalším velmi zajímavým demografickým hlediskem regionu Kolín ve sledovaném období 2004–2013 je rozvodovost. Z uvedených hodnot je patrné, že k celorepublikovému průměru se kolínský region přibližuje pouze v letech 2007 až 2009, jinak dosahuje podstatně vyšších hodnot v počtu rozvodů na 100 sňatků.

Období let 2004 – 2013 se vyznačuje poměrně stabilním trendem v počtu narozených dětí. Neustále se zmenšující počet nově narozených dětí nepokryje ani obnovu obyvatelstva a z analýz je patrné, že tento velmi nepříznivý vývoj je trvalého charakteru. Spolu s tím se i porodnost přesouvá do vyššího věku rodiček. Konkrétně ženy ve věku 30–34 let porodily v roce 2004 pouze 126 dětí a na konci sledovaného období v roce 2013 to bylo již 205 dětí. Nejvyšší porodnost byla roku 2012, kdy dosáhla až na číslo 245 dětí. Jednou z hlavních podmínek tohoto přesunu do pozdějšího věku rodiček je snaha o vyšší vzdělání a budování kariéry.

Co se týká potratů, tak z práce vyplynulo, že se jejich počet vlivem především odpovědného chování jedinců neustále snižuje. Zajímavá je ovšem skutečnost, že po přepočítání porodů na 100 narozených dětí došlo ve sledovaném období k 40 potratům na 100 narozených dětí. Vlivem vyššího věku matek a také rychlého životního stylu byl zaznamenán zvýšený počet samovolných potratů, ubylo ovšem interupcí, k čemuž přispěla především prevence, moderní antikoncepce, rozšíření informovanosti o otázkách reprodukce a zodpovědného plánování rodičovství.

Vzhledem k pracovním nabídkám, se kterými kolínský region disponuje, je poměrně zajímavým pro příchod nových obyvatel. Rapidní nárůst migrace pro roce 2005 souvisel s příchodem největšího zaměstnavatele do daného regionu. Pro příklad v roce 2004 bylo evidováno celkem 860 přistěhovalých, v následujícím roce to bylo již 1584 přistěhovalých a rekordním byl rok 2007 s počtem 2082 přistěhovalých.

Období, ve kterém se nacházíme, je komplikované nejen ekonomicky, ale i sociálně. Stát se v souvislosti s nepříznivou demografickou situací snaží uskutečnit hospodářskou reformou, ale je třeba si uvědomit, že celá řada současných komplikací souvisí s předchozím demografickým vývojem, jelikož setrvačnost těchto procesů je velmi silná a tyto jevy nelze ani v dnešní době zcela eliminovat.

POUŽITÉ ZDROJE

- [1] HENDL, J.: *Přehled statistických metod zpracování dat*. Praha: Portál, 2006. ISBN 80-7367-123-9.
- [2] HINDLS, R. a kol.: *Statistika pro ekonomy*. Praha: Professional Publishing, 2003. ISBN 80-86419-34-7.
- [3] HIDL, R., HRONOVÁ, S., SEGER, J.: *Statistika pro ekonomy*. Praha: Professional Publishing, 2002. ISBN 80-86419-30-4.
- [4] KALIBOVÁ, K.: *Demografie (nejen) pro demografy*. Praha: Sociologické nakladatelství, 1998. ISBN 80-85850-30-3.
- [5] KOCOURKOVÁ, J., KUČERA, M., LOUŽEK, M., RABUŠI, L.: *Populační politika – ano či ne*. Praha: Centrum pro ekonomiku a politiku, 2002. ISBN 80-86547-19-1.
- [6] KOSCHIN, F.: *Kapitoly z ekonomické demografie*. Praha: VŠE, 2005. ISBN 80-245-0959-8.
- [7] KOSCHIN, F.: *Vícetavová demografie*. Praha: VŠE, 1992. ISBN 80-1079-087.
- [8] LANGHAMROVÁ, J., KAČEROVÁ, E.: *Základy demografie*. Praha: VŠE, 2005. ISBN 80-245-0962-8.
- [9] PAVLÍK, Z., RYCHTÁŘÍKOVÁ, J., ŠUBRTOVÁ, A.: *Základy demografie*. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, Academia, 1986. ISBN 21-075-86.
- [10] ROUBÍČEK, VĽ.: *Úvod do demografie*. Praha: Codex Bohemia, 1997. ISBN 80-85963-43-4.
- [11] ROUBÍČEK, VĽ.: *Vybrané kapitoly z demografie*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1985. ISBN 17-189-85.
- [12] SRB, VĽ.: *Úvod do demografie*. Praha: Nakladatelství politické literatury, 1965. ISBN 25-29-65.
- [13] SVATOŠOVÁ, L., KÁBA, B., PRÁŠILOVÁ, M.: *Zdroje a zpracování sociálních a ekonomických dat*. Praha: ČZU, 2006. ISBN 80-213-1189-4.
- [14] SÝKOROVÁ, D.: *Úvod do demografie*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 1991. ISBN 25-081-71.
- [15] TUČEK, M., FRIEDLANDEROVÁ, H. A MEDIAN: *Češi na prahu nového tisíciletí*. Praha: Slon, 2000. ISBN 80-85850-88-5.
- [16] VESELÁ, J.: *Úvod do demografie II. díl*. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2001. ISBN 80-7194-340-1.

- [17] KREBS, V.: *Sociální politika*. Praha: ASPI, 2007. ISBN 978-80-7357-276-1.
- [18] BRDEK, M.: *Trendy v evropské sociální politice*. Praha: ASPI, 2002. ISBN 80-86395-25-1.
- [19] KREBS, V., DURDISOVÁ, J., KOTÝNKOVÁ, M., POLÁKOVÁ, O.: *Sociální politika*. Praha: WoltersKluwer ČR, 2010. ISBN 978-80-7357-585-4.
- [20] KOCOURKOVÁ, J.: *Propopulační politika – ano či ne: sborník textů*. Praha: Centrum pro ekonomiku a politiku, 2002. ISBN: 80-86547-19-1.

Internetové zdroje

- [21] Český statistický úřad <www.czso.cz>
- [22] Ministerstvo práce a sociálních věcí <<http://www.mpsv.cz>>
- [23] Demografický portál <http://www.demografie.info.cz>
- [24] Rodinná politika pro českou republiku. Občanský institut. Dostupné na <http://www.obcinst.cz/clanek.asp?id=833>
- [25] HOFINGER, K. F. Regionální rodinná politika. Dostupné na: http://www.rodiny.cz/ncpr/rod_stat/tis/sbornik_2000/hofinger.doc
- [26] Reforms.cz dostupné na <http://www.reforms.cz/zpravy/skutecna-tvar-nastesti-zatim-pouze-cinske-politiky-jednoho-ditete/>